

Etgar Keret
Törd össze
a malacot

Az apám nem engedte, hogy Bart Simpson-babát vegyenek nekem. Az anyám ellenben nagyon szerette volna megvenni, de az apám mégsem egyezett bele, mondván, hogy amúgy is eléggé el vagyok már kényeztetve. „Miért is vennék meg neki? – kérdezte az anyámat. – Ugyan minek? Neked elég, ha csak felszisszen, és te máris haptákba vágod magad.”

Az apám azt állította, hogy képtelen vagyok megbecsülni a pénzt, és ha nem sikerül ezt még egész kicsi korban megtanulnom, akkor ugyan vajon mikor sajátítom majd el? Szerinte olyan gyerekek, akinek csak úgy egykönnyen Bart Simpson-babákat vesznek a szüleik, nagykorukban olyan huligánok lesznek, akik utcai bódékat törnek fel, mert hát ugye hozzászórtak már ahhoz, hogy mindent, amit csak akarnak, könnyűszerrel megkaphatnak.

Így hát Bart-baba helyett egy csúf porcelánmalacot vett nekem, aminek lapos lyuk volt a hátán, és tette mindezt azzal a felkiáltással, hogy most már aztán biztosan rendes ember leszek, és nem lesz belőlem huligán.

Minden reggel – annak ellenére, hogy utálok – meg kell innom egy pohár kakaót. Ha föle is van, akkor egy egész sekelt kapok érte, ha nincs, akkor csak egy felet, de ha rögtön utána kihányom, akkor azért semmit sem adnak.

A pénzdarabokat a malac hátába dugom, ezért ha megrázzák a malacot, akkor zörög. Amikor már annyi pénzdarab lesz benne, hogy hiába rázzák, mégsem csörög, akkor kapom majd meg a gördeszkán álló Bartot. Ezt mondja az apám, mert szerinte nevelési szempontból ez így hatásos.

A malacka egészen aranyos, hideg az orra, ha hozzáérek, és valahányszor beledugunk egy sekelt a hátába, mindig mosolyog, sőt ha csak egy felet, akkor is, de ami a legszebb benne, az, hogy akkor is mosolyog, ha nem teszünk bele semmit. Nevet is találtam neki, Pászcházonnak hívom; ez annak az embernek volt a neve, aki valamikor a postalá-

dánkban lakott, és akiről aztán az apámnak nem sikerült a címét lekaparni. Pászcházon egyáltalán nem olyan, mint a többi játékom, sokkal nyugodtabb, mint azok, nem villog, és nincsenek benne sem rugók, sem elemek, amik szétfolyhatnának a belsőjében. Csak arra kell vigyáznom, hogy ne ugorjon le az asztalról.

– Vigyázz, Pászcházon! Ne feledd, hogy porcelánból vagy! – ezt szoktam mondani, amikor észreveszem, hogy lehajol egy kicsit, és a padlót nézegeti; olyankor aztán rám mosolyog, és türelmesen vár, amíg én rakom le a földre.

Imádom, amikor mosolyog, csakis miatta iszom meg reggelente a föles kakaómat, hogy aztán a hátába dughassam a sekelt, és láthassam, hogy még félig sem változik meg közben a mosolya. „Szeretlek, Pászcházon – mondom neki azután –, sőt ha igazán tudni akarod, még apámnál és anyámnál is jobban szeretlek. Mindig is szeretni foglak, igazán mindegy, hogy mi lesz, még ha utcai bódékat fogsz feltörni, akkor is. De dir balak (Figyelj oda – arab), nehogy leugorj nekem az asztalról!”

– Óvatosan, apa – mondtam neki –, megfájdítod a gyomrát. De apa csak csinálta tovább. – Nem zörög. Tudod, mit jelent ez Joávocskám? Azt, hogy holnap megkapod a gördeszkán álló Bartot.

– Igazán klassz, apa – válaszoltam neki. – A gördeszkán álló Bart Simpson nagyszerű dolog. Csak ne rázd már tovább Pászcházont, mert rosszul van tőle.

Apa visszarakta Pászcházont a helyére, és elment, hogy odahívja anyát. De már egy perc múlva vissza is jött, miközben egyik kezével anyát húzta maga után, a másikban meg egy kalapácsot tartott.

– Látod, hogy igazam volt – mondta anyának –, így tanulja meg majd a dolgokat értékelni. Ugye Joávocskám?

– Még szép, hogy megtanulom – feleltem neki – még szép, de minek az a kalapács?

– Ezt neked hoztam – felelte apa, és kezembe

adta a kalapácsot. – Csak azután óvatosan bánj vele. – Még szép, hogy vigyázok – mondtam neki, és tényleg vigyáztam is, de néhány perc elteltével aztán apának elege lett a dologból, és akkor azt mondta: – Na, törd már végre szét azt a malacot! – Tessék? – kérdeztem tőle. – Pászcházont törjem össze?

– Igen, igen, Pászcházont – felelte apa. – Na mire vársz, törd már végre össze! Megérdemled azt a Bart Simpsonsot, igazán jól megdolgoztál érte.

Pászcházon szomorú mosollyal nézett rám, éppen úgy, ahogyan egy olyan porcelánmalac tud csak nézni, aki megértette, hogy elérkezett számára a vég. Dögöljön meg az a Bart Simpson. Ezért csapjam fejbe a barátomat?

– Nem akarom azt a Simpsonsot – adtam vissza apának a kalapácsot. – Jó nekem Pászcházon is.

– De hát nem érted? – mondta apa. – Ez így nevelési szempontból igazán rendben van. Gyere, majd én összetöröm neked.

Apa akkor már fel is emelte a kalapácsot, én pedig, ahogy előbb anyám csüggedt tekintetére, majd Pászcházon fáradt mosolyára néztem, már tudtam, hogy itt egyes-egyedül csak én cselekedhetek, és ha nem teszek valamit, akkor Pászcházon meghal.

– Apa – kezdtem el rángatni a lábát. – Tessék, Joáovcskám – mondta apa, miközben a keze a kalapáccsal még mindig a levegőben volt. – Kérek szépen még egy sekelt – könyörögtem neki. – Adjál még egy sekelt holnap reggel a kakaó után,

hogy hadd dugjam bele a hátába. – És akkor majd összetörjük Pászcházont. Biztosan úgy lesz, megígérem.

– Még egy sekelt? – kérdezte apám, és letette végre a kalapácsot az asztalra. – Látod – mondta anyának –, tudatosítottam a gyerekekben a dolgokat.

– Igen, igen, tudatosítottad – feleltem neki. – És majd akkor holnap összetörjük. – De addigra már könnyek fojtogatták a torkomat.

Mikor kimentek végre a szobából, jó erősen magamhoz öleltem Pászcházont, és utat engedtem végre a könnyeimnek.

Pászcházon nem mondott semmit, csak csendesen remegett a kezeim között.

– Ne aggódj – súgtam a fülébe –, én majd megmentelek.

Éjjel kívártam, hogy apa abbahagyja a szalonban a tévézést, és aludni menjen végre. Aztán szép halok Pászcházonnal együtt az erkélyen át kilopóztam a házból. Nagyon sok ideig mentünk a sötétben, amíg végre egy elvadult mezőhöz értünk. – A malacok a mezőkön halnak meg – mondtam Pászcházonnak, miközben letettem a földre. – És különösen elvadult mezőkön. Meglátod, jól fogod érezni itt magad.

Vártam kicsit, hogy talán válaszol valamit, de Pászcházon semmit sem felelt, és amikor búcsúzóul megérintettem az orrát, egyszerűen csak szomorú tekintetet vetett rám. Tudta, hogy nem látom már többé soha.

Az üregemberek

Germekkoromban mindenféle emberek jöttek hozzánk, hogy ránk kopogjanak. Az apám kilesett a kukucskáló résen, de soha nem nyitott ajtót. Azok pedig egyre csak kopogtak, kopogtak vadul, és én olyankor féltem egy kicsit. De ilyen esetekben az apám mindig odajött hozzám, lefeküdt mellém a szőnyegre, hátát a zongora oldalának vetette, és jó erősen magához szorított.

– Ne félj – suttogetta mindig –, igazán nincs mitől tartanod, hiszen ezek csak üregemberek. Aztán

meg azt is a fülembe súgta: „Nyiss ajtót, Sifmann! Nagyon jól tudjuk, hogy bent vagy!” Néhány pillanatot múlva aztán azok az emberek fennhangon pontosan megismételték mindazt, amit az apám előzőleg mondott. Néhányszor a házat is körbejárták, miközben megpróbálták a rolókat kívülről kinyitni, és az apám ezalatt egyre csak motyogott a fülembe, ők pedig odakint utána motyogták ugyanazt, mintha csak visszhang lennének.

– Látod – suttogetta az apám –, igazán nincs mi-

től félned. Hiszen csak üregemberek ezek, még tesztük sincs, egyáltalán nincs semmijük, nem egyebek egyszerű hangnál.

Azt is suttogetta még apa: „Igazán jól megválasztottad, hogy kivel akaszkodj össze; de ne félj, egyszer még visszajövünk hozzád, Sifmann!” Ők pedig mindjárt megismételték mindazt, amit az apám mondott. Ezek az üregemberek aztán később is újra meg újra megjelentek, mi pedig – valahányszor így esett – mindig elbújtunk előlük.

Az anyám halála hangtalan volt, csak a teste vett részt benne, és hát elmentünk végül, hogy eltemessük őt. Hoztunk hozzá egy siratóembert, és az apám megmutatta a könyvben, hogy milyen sirámokról van szó, mert hát ez az ember is egy volt azok közül a bizonyosak közül. Akkor egy hétig csend volt, de aztán újra jöttek. Mi pedig továbbra is elrejtőz-

tünk előlük a sarokba, és olyankor néha az apám, máskor pedig én találtam ki előre, hogy mit is fognak majd mondani. Magamban pedig csodálkoztam, miért is félttem ezektől korábban annyira; hiszen a szavaim visszapattantak *róluk* hozzám, akár egy falnak ütköző teniszlabda. Csak úgy, egyszerűen csak úgy. Apám is a zongora melletti sarokban halt meg, miközben éppúgy átöleltem, mint ahogy ő tette velem korábban, amikor még félttem. Semmit sem szólt, mialatt leeresztettük a sírgödörbe, és akkor is csendben maradt, amikor az a bizonyos férfi elsírta érte azokat a sirámokat, amiket tudtam, hogy el fog sírni a könyvből, és hallgatott akkor is, amikor betakartuk a földdel. Én pedig folytattam a hallgatást őután, mert úgy látszik, hogy végső soron én is csak egy vagyok azok közül a bizonyos emberek közül.

A kalapmutatvány

A nyulat a fellépés vége előtt soha nem varázsolom elő a kalapból. Mindig az előadás végére hagyom, mert tudom, hogy a gyerekek nagyon szeretik az állatokat. Kicsi koromban én legalábbis így voltam vele. Ezért aztán az előadás mindig a tetőponton fejeződik be: a nyulat körbeviszem a gyerekek között, ők pedig megsimogatják, és ételt adnak neki. Valamikor ez valóban így történt, de manapság a gyerekeket már kevésbé hatja meg a dolog. Ennek ellenére a nyulat mégis a fellépés végére hagyom. Ez a kedvenc trükköm, vagyis hát ez volt a kedvencem valamikor. Miközben egy pillanatra sem veszem le a szemem a közönségről, kezemmel jó mélyen a kalapban kotorászom, míg csak ki nem tapintom a nyulam, Kázám füleit. Akkor aztán abrakadabra, abrakadabra, gyorsan előkapom a kalapból. Ez a mutatvány nemcsak a közönséget, de engem is újra meg újra elbűvöl. Valahányszor sikerül kitapintanom a kalap mélyén ezeket a vicces kis füleket, mindig úgy érzem, hogy igazi varázsló vagyok. Bár pontosan tudom, hogy is áll a helyzet az asztalba rejtett üreggel, mégis olyan ez, mint egy varázslat.

Azon a szombaton L.-ben ismét csak a végére hagytam a kalapmutatványt. Ezen a születésnapon a gyerekek egészen közönyösen viselkedtek. Egy részük hátat fordított nekem, s a televíziós kábelcsatornán egy Schwarzenegger-filmet nézett. Az ünnepelt pedig átment egy másik szobába, és a frissen kapott videójátékával játszott. A közönségem legfeljebb négy gyerekből állt. Aznap nagyon meleg volt, jócskán megizzadtam az öltönyömben, minél gyorsabban túl akartam lenni az előadáson, hogy végre hazamehessek. Három huroktrükköt ki is hagytam, s mindjárt rátértem a kalapmutatványra. Kezemet mélyen a kalap belsejébe csúsztattam, miközben merőn bámultam egy kövérkés, szemüveges kislányt. Kázám fülének finom tapintása most is elbűvölt; abrakadabra, abrakadabra! Ami a napból még hátravolt, egy perc az apuka dolgozószobájában, ahonnan egy háromszáz sekeles csekkel a zsebemben majd pillanatok alatt elröpülök.

A fülénél fogva húzni kezdtem Kázámot, de hirtelen valami furcsa érzésem támadt: túl könnyű volt. Kezem a levegőbe emelkedett, tekintetem vál-

tozatlanul a közönségre tapadt. A csuklómon nedvességet éreztem, és abban a pillanatban a kövér, szemüveges kislány ordítani kezdett. A hosszú fülű, tágra nyílt szemű Kázám fejét tartottam a jobb kezemben. Egy test nélküli fejet, semmi mást. Csak a fej, és sok-sok vér... A dagi tovább ordított, és a gyerekek, akik korábban háttal ültek nekem, ott hagyták a televíziót, és nagy tapsba kezdtek. Az új videójátékkal játszó gyerek is rögtön előkerült a másik szobából, és amint megpillantotta a lefejezett nyulat, lelkesen füttyülni kezdett.

Émelygés fogott el, behánytam a varázskalapba: a hányadék azon nyomban eltűnt onnan. Körülöttem a gyerekek annyira élvezték a dolgot, hogy alig bírtak magukkal.

Éjjel nem tudtam elaludni. Számtalanszor átvizsgáltam a kellékeimet, mégsem tudtam rájönni, mi okozhatta a történeteket. Kázám testét sem sikerült megtalálnom. Reggel elmentem a bűvészboltba, de ők sem tudtak magyarázatot a dologra.

Vettem egy új nyulat. Az eladó megpróbált rábeszélni egy teknősbékára. „A nyulak már kimentek a divatból – mondta. – Most a teknősbéka a menő. Mondja azt a gyerekeknek, hogy ez itt egy Ninja teknőc. Leesnek a székről, annyira tetszik majd nekik.” Én azonban mégis nyulat vettem. Őt is Kázámnak neveztem el. Otthon az üzenetrögzítőn öt új üzenet várt. Csupa fellépési ajánlat. Azok a gyerekek telefonáltak, akik jelen voltak az előadáson. Az egyik arra próbált rábeszélni, hagyjam ott neki is a letépett fejet, ahogy azt az 1.-i ünnepségen is tettem. Akkor jutott csak eszembe, hogy Kázám fejét ottfelejtettem.

A következő előadás szerdára esett. Egy tízéves gyereknek volt születésnapja, Ramat Aviv Gimelben. A fellépés alatt végig nagyon szétszórt és

feszült voltam. A királyos trükköt el is rontottam. Egyvégtében csak a kalap járt a fejemben. Végül aztán eljött az abrakadabra, abrakadabra is. Szúrós tekintet a közönségre, kezem a kalap mélyén. A fület nem sikerült ugyan kitapintanom, de a súlyt éppen megfelelőnek éreztem. Kicsit túl sima volt az a valami, amit fogtam, de pontosan annyira nehéz, amennyire kell. Ekkor hallottam meg újra a tapsot és az ordításokat. Nyúl helyett egy halott csecsemőt tartottam a kezemben.

Ezt a mutatványt nem tudtam többet előadni. Régen szívesen csináltam, de most, ha csak rá gondolok, remegni kezd a kezem. Elképzelem, milyen szörnyű dolgokat rángathatok még elő a kalapból, amelyek ott várnak rám a mélyén.

Tegnap azt álmodtam, hogy miután benyúltam a kalapba, egy szörnyeteg fogai csattantak rá a kezemre. Nem értem, hogy voltam képes eddig csak úgy belenyúlni ebbe a homályos, furcsa valamibe. Az is különös, hogy tudtam eddig csak úgy behunyni a szemem, és elaludni.

Azóta nem léptem fel többet, már nem érdekel a dolog. Így hát nincs bevételem sem, de ez is hidegen hagy. A fellépő ruhámat otthon azért még felfelveszem, csak úgy, magamnak, vagy éppenséggel átvizsgálom az asztal titkos üregét, a kalap alatt, de ez minden, amit teszek. Ettől eltekintve nem foglalkozom bűvésztükkökkel, és tulajdonképpen más egyéssel sem. Csak fekszem az ágyon, és a nyúlfejre meg a csecsemőholttestre gondolok. Mintha csak utalnának valamire, valami megoldására, mintha a segítségükkel valaki üzeni akart volna nekem valamit. Talán azt, hogy ez nem túl szerencsés időszak a nyulak meg a csecsemők számára. És lehet, hogy a bűvészek számára sem.

Lukács bátyó (A majom bácsikája)

Éjjel Lukács megint arról álmodott, hogy a dzsungelben van. Hogy fáról fára ugrál, banánt eszik, és magáévá teszi az összes majomlányt. „Jöjjetek csak gyáva kukacok” – ingerelte Lukács a többi majmot. Dús szőre csak úgy ragyogott a fényben.

„Gyertek gyorsan, hadd mutassa meg nektek Lukács bátyó, mitől döglük a légy.”

De a többi hím majom megijedt és a bűvőhelyén maradt, mert tudták, Lukáccsal nem érdemes összekaszzkodni.

Borzalmas fejfájással ébredt. A testét borító sebek pokolian égtek. Egy részük ragacsosan gennyes, álmában néhányat talán megint elvakart. Kilépett a ketrecéből, kulcsra zárta az ajtót, és a hármas számú kísérleti laboratóriumba sietett (a bőrrákot kutató labor). Büszke volt a munkahelyére. Mialatt a többi állatot mindenféle érdektelen kísérletre használták, mint például a kettős laboratóriumban (kozmetikai rész) vagy a négyesben (pupillatágulási problémák) Lukács egy igazi fontos kísérletnek volt a részese. A kilencórás injekciózásra pontosan érkezett. Az injekciót Iréna adta be. „Ne vakard el a sebeidet, Lukács – mondta Iréna. – Ezzel csak rontasz a dolgon.” Lukács abbahagyta a vakaródzást. Az asszisztensek közül Irénát szerette a legjobban.

„Mit gondolsz – kérdezte Lukács, mialatt beinjekciózták neki az anyagot –, ha befejezzük ezt a kísérletet, és felfedezik a rákgyógyszert, kapok végre egy kis szabadságot? Borzalmasan vágyom már a dzsungelbe.”

Iréna kihúzta a vállából a tűt, és Lukácsnak feltűnt, milyen szomorú.

„Ne félj – nyugtatta Irénát –, nem utazom el hosszú időre. Hiszen ismersz, nálam mindig a munka az első. Egy hónap szabadság után már a falra másznék kínomban. Miután hazajövök, önként jelentkezem majd az Alzheimer-kísérletre, és akkor továbbra is együtt dolgozhatunk.”

Iréna sírni kezdett, és átölelte Lukácsot, ő pedig nem nagyon tudta, mit csináljon.

„Van egy ötletem – súgta, miközben Iréna tarkóját simogatta. – Vegyél ki te is szabadságot, és akkor együtt utazhatunk el. Megmutatnám neked, hol nőttem fel. Megismerkednél a családommal, látnád a tájat. Biztosan nagyon tetszene neked. Fantasztikusan zöld ott minden.”

Iréna nem válaszolt, csak sírt tovább, majd lassacskán mégis megnyugodott. Abbahagyta a sírást, elengedte Lukácsot, picit hátralépett, és elmosolyodott.

„Hát persze hogy veled megyek – mondta. – Ebben az évben muszáj lesz kiadniuk a szabadságot.”

„Igazán nagyszerű” – felelte ő, és Iréna szemébe nézett, amely még mindig könnyes volt egy kicsit. – Meglátod, milyen jó lesz – ígérte meg Lukács –, egészen egyszerűen klassz lesz.”

A NOVELLÁKAT
HÉBERBŐL FORDÍTOTTA
SOMOS CSILLA

KLEZMER ÉS IRODALOM

2000. december 28.

18 óra, Klub

IRODALOM:

Etgar Keret, (Izrael)

Dési János

19 óra, Nagyterem

KLEZMER:

Galambos Péter,
Tikva,

Odessa

Klezmer Band,

és először Magyarországon

Harkov

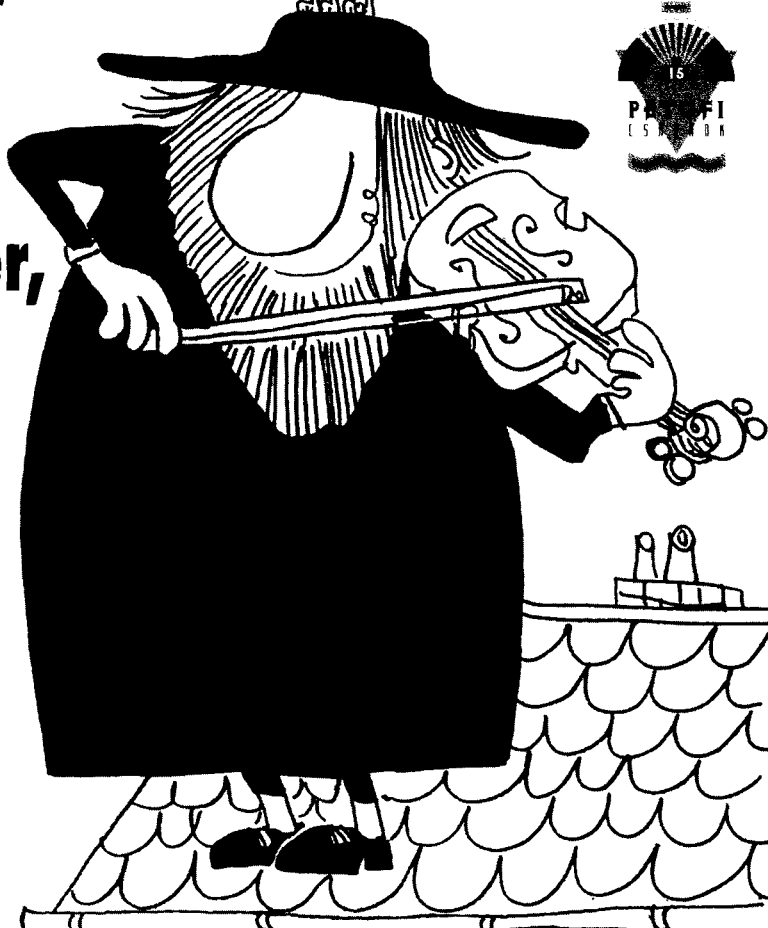
Klezmer Band

(Ukrajna)

Támogatók:

**NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM,
NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA,
FŐVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT KULTURÁLIS
BIZOTTSÁGA,
IZRAELI NAGYKÖVETSÉG**

Petőfi Csarnok

MŰLT ÉS JÖVŐ

KÖNYVEK

Országsszerte ingyen hirdethet
Hirdetés

PM magazin
PESTI MŰSOR

LEPS